

РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ, НОВІ ЙОГО ФОРМИ І ВИДИ

В статті аналізуються особливості регіонального ринку хлібопекарської продукції, нові форми і види його розвитку за допомогою вертикальної та горизонтальної інтеграції, їх переваги та недоліки.

Ключові слова: хлібопекарська галузь, регіональний ринок, інтеграція, вертикальна інтеграція, горизонтальна інтеграція, концерн.

Конкурентоспроможність та подальший ефективний розвиток підприємства залежить від специфіки галузі, в якій воно функціонує. Для того, щоб правильно оцінити конкурентоспроможність підприємства та галузі в цілому, необхідно оцінити не тільки внутрішні резерви, а й зовнішні можливості та загрози. Тому виникає необхідність в проведенні аналізу регіонального ринку хлібопекарської продукції для прийняття ефективних управлінських рішень та розробки ефективної стратегії конкурентоспроможності.

В своїй діяльності підприємства галузі весь час перебувають в динамічному пошуку можливий шляхів розвитку, одним з яких є співробітництво з іншими підприємствами та інтеграція для створення нових більш потужних підприємств.

Питання інтеграції, її ефективності, недоліків та переваг були та залишаються предметом досліджень багатьох науковців, серед яких, такі як: П.Ю Буряк, Л.В. Рой, В.П. Третяк, О.В. Щербаніна та інші вчені-економісти.

Незважаючи на значні досягнення в питаннях інтеграції підприємств та оцінки її ефективності є ряд проблем, які залишаються предметом дискусій та обговорень вчених, зокрема не достатньо дослідженим залишаються питання конкурентоспроможності та інтеграції підприємств окремих галузей регіонів, зокрема хлібопекарської галузі.

Метою статті є дослідження понять вертикальної та горизонтальної інтеграції та виявлення їх проблемних аспектів з огляду на хлібопекарську галузь.

Хлібопекарська галузь Вінницької області перебуває під впливом динамічних змін, зумовлених особливостями сучасних умов господарювання. Про зміни свідчить негативна динаміка: кількість підприємств, які виготовляють хліб та хлібобулочні вироби зменшилась з 237 у 2003 році до 137 у 2008 році.

Сучасний розвиток хлібопекарської галузі будь-якого регіону передбачає низку можливих сценаріїв:

1. Збереження на ринку великої кількості конкуруючих між собою підприємств.
2. Ліквідація та репрофілювання великих та середніх підприємств з метою залучення іноземних інвестицій та розвитку малого бізнесу.
3. Формування вертикально інтегрованих комплексів, що об'єднують весь виробничий цикл - від вирощування зерна до продажу готової продукції.
4. Створення горизонтально інтегрованих об'єднань за рахунок укрупнення виробництва хлібобулочних виробів. У цьому разі створюються умови для концентрації ресурсів і зниження питомої ваги витрат на одиницю продукції.
5. Придбання підприємств хлібопекарної галузі іноземними інвесторами. Залучення в галузь іноземних інвесторів є, звичайно, позитивною справою, проте, ця галузь має стратегічний характер і названий сценарій може негативно вплинути на продовольчу безпеку країни.

Враховуючи сучасні умови господарювання, збереження на ринку великої кількості конкуруючих між собою підприємств хоча і є бажаним, однак, майже не можливе, оскільки вимагає від них значних фінансових ресурсів для розвитку галузі.

Одним з шляхів виходу підприємств з кризи та забезпечення підвищення конкурентоспроможності є інтеграція.

Метою інтеграції є підвищення ефективності виробництва, більш повне задоволення суспільних потреб і підвищення таким чином конкурентоспроможності вітчизняного підприємництва. Основними мотивами інтеграції в сучасних умовах виступають:

- встановлення стабільних виробничо-господарських зв'язків між підприємствами за технологічним ланцюгом;
- досягнення збалансованої діяльності протягом повного життєвого циклу;
- зниження витрат на одиницю продукції за рахунок збільшення масштабів виробництва і підвищення цінової конкурентоспроможності продукції;
- накопичення капіталу для інноваційного розвитку та досягнення відповідного положення на ринку;
- створення сприятливих умов для диверсифікації виробництва, яка забезпечує гнучкість реакції на зміни у зовнішньому середовищі підприємства і можливості маневрування ресурсами;
- освоєння випуску нової продукції на основі нових виробництв для задоволення нових потреб. [1].

Враховуючи особливості хлібопекарської галузі їй притаманні наступні напрямки інтеграції такі як:

- вертикальна інтеграція – встановлення інтеграційних зв'язків з підприємством-постачальником (інтеграція вниз) або підприємством-споживачем (інтеграція вгору). До вертикальної інтеграції відноситься також інтеграція виробництва та сітки збутових підприємств.
- горизонтальна інтеграція – встановлення інтеграційних зв'язків з підприємствами, що виготовляють аналогічну продукцію;
- диверсифікація;
- партнерство.

Вертикальна інтеграція здійснюється при об'єднанні компаній, що виробляють сировину, переробляють її і часто самостійно реалізують продукт на ринку, тобто вертикальна інтеграція являє собою процес об'єднання підприємств, що виконують послідовні стадії єдиного виробничого циклу будь-якого продукту, починаючи з видобутку ресурсів (сировини і матеріалів), їх переробки (виготовлення готових виробів) і, закінчуючи, реалізації продукту споживачеві. [2]

До основними переваг вертикальної інтеграції підприємств хлібопекарської галузі можна віднести:

- економія на витратах, пов'язаних з підготовкою, підписанням та виконанням контрактів відносно ціни та об'ємів закупівлі основної сировини (борошна), а також її зберіганням;
- покращення інформаційного обміну між сторонами;
- виробництво захищене від дефіциту сировини;
- зниження асиметричності інформації про якість сировини;
- зростання бар'єрів входу;
- посилення ринкової влади;

Не дивлячись на значні переваги, вертикальній інтеграції притаманні недоліки. Зниження ефективності вертикальної інтеграції може бути наслідком впливу таких причин і ситуацій:

- необхідність значних інвестицій з довготривалим терміном окупності. Це надовго зв'язує ресурси, обмежує мобільність і гнучкість. У випадку скорочення попиту на кінцеву продукцію, фінансовий стан інтегрованої структури потрапляє під загрозу;

- можливість виникнення проблем в результаті нерівномірності впровадження інновацій в окремих ланках виробництва, що може призвести до зменшення інноваційного і виробничого потенціалу інтегрованої структури загалом;

- окремі підрозділи інтегрованої структури можуть бути ізольовані від впливу ринкових сил, конкуренції (особливо при значній орієнтації на внутрішнє постачання), що знижує ефективність їх роботи;

- можливі негативні наслідки бюрократизації управління, значних витрат на контроль і координацію діяльності всіх членів інтегрованої структури;

- оптимальні обсяги виробництва на різних етапах інтеграції можуть сильно відрізнятись, що не дозволить в повній мірі досягти «ефекту масштабу» [1]

Горизонтальна інтеграція характеризується тим, що під єдиний контроль підпадає одне чи декілька підприємств, що випускають однорідну продукцію чи мають однотипні стадії технологічного ланцюга. [2] Однак основним її недоліком є те, що горизонтальна інтеграція знаходиться під контролем державних антимонопольних органів.

Одним з видів об'єднання є концерн. Концерн – це об'єднання підприємств, за яким централізується частина функцій (фінансове управління, постачання, збут) з метою зменшення витрат. [1]

Сценарій інтеграції притаманний хлібопекарським підприємствам Вінницької області. Прикладом є створення в 2003 році підприємства ВАТ «Концерн Хлібпром», яке за час свого існування об'єднало 5 найбільших виробників хліба та хлібобулочних виробів Вінницької області («Вінницяхліб», «Барський хлібзавод», «Гайсинхліб», «Могилів-Подільський хлібзавод», «Козятинхліб»). Окрім виробничих підприємств до концерну входять 2 підприємства Вінницької області, що займаються заготівлею та переробкою зерна та поставкою борошна на підприємства концерну («Подільське борошно», «Гайсинський комбінат хлібопродуктів»). На даний час ПАТ «Концерн Хлібпром» об'єднує 14 підприємств Львівської, Вінницької, Івано-Франківської, Рівненської та Черкаської областей України і входить до групи лідерів серед національних виробників хліба та хлібобулочної продукції (частка на ринку України становить 7,4%).

Однак сучасний стан практично всіх продовольчих вертикалей характеризується недостатнім рівнем розвитку як сировинних, так і переробних складових, порівняно невеликими обсягами реалізації готової продукції, розбалансованістю регулювання галузей і майже відсутністю міжгалузевої координації, що потребує подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Буряк П.Ю. Інтегровані підприємницькі структури: формування, ефективність, потенціал. Монографія. – Львів: Логос, 2007. – 468 с.;
2. Рой Л.В., Третьяк В.П. Анализ отраслевых рынков: Учебник. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 442 с.;
3. Щербаніна О.В. Формування і ефективний розвиток продовольчого підкомплексу АПК: Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 368 с.

Дзюба О.М. Региональный рынок хлебопекарной продукции, новые его формы и виды

В статье анализируются особенности регионального рынка хлебопекарской продукции, новые формы и виды его развития посредством вертикальной и горизонтальной интеграции, их преимущества и недостатки.

Ключевые слова: хлебопекарная отрасль, региональный рынок, интеграция, вертикальная интеграция, горизонтальная интеграция, концерн.

Dzyuba O.M. Regional market bakery products, new forms and types

The paper analyzed the regional market of bakery products, new forms and types of development through vertical and horizontal integration, their advantages and disadvantages.

Keywords: bakery sector, regional market, integration, vertical integration, horizontal integration concern.